

4.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BASİT ANLAMA VE ÇIKARIMSAL ANLAMA SORULARINA VERDİKLERİ CEVAPLARIN İNCELENMESİ

THE STUDY OF ANSWERS GIVEN BY 4-TH GRADE STUDENTS ON LITERAL COMPREHENSION QUESTIONS AND INFERENTIAL COMPREHENSION QUESTIONS

Sema DURAN BAYTAR¹, Nalan ÇEVİK²

ÖZ: Okumanın temel amacı olan anlam kurma süreci, bilişsel beceriler ve üst düzey bilişsel beceriler birlikte kullanılarak gerçekleştiğinde daha etkili olmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin derinlemesine anlayarak okuma yapmaları ve derinlemesine anlama becerilerinin sınıf ortamında kazandırılması daha gerekli hale gelmektedir. Ancak sınıflarda öğretimsel amaçla sıklıkla kullanılan ders kitaplarında ağırlıklı olarak basit anlamayı destekleyen düzeyde sorular yer almaktadır. Bu durumun, öğrencilerin basit anlama soruları ve çıkarımsal anlama sorularına verdikleri cevaplarda farklılığa sebep olduğu düşünülmektedir. Okuduğunu anlama becerisi çocukların eğitim yaşamında akademik başarının temeli sayılabileceğinden çocukların basit anlama ve çıkarımsal anlama sorularına verdikleri cevapları incelemek önem kazanmaktadır. Bu noktadan çıkışla araştırmanın amacı, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin basit anlama soruları ve çıkarımsal anlama sorularına verdiği cevapların incelenmesidir. Araştırma, temel yorumlayıcı nitel araştırma deseni şeklinde kurgulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabılır örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırma Edirne ili Merkez ilçede bulunan bir ilkokula devam etmekte olan 4. sınıf öğrencileri (n=105) ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada anlamayı değerlendirmek için; iki adet "Basit Anlamayı Değerlendirme Testi" ve iki adet "Çıkarımsal Anlamayı Değerlendirme Testi" olmak üzere toplam dört adet başarı testi kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda, öğrencilerin basit anlama sorularına verdikleri cevapların doğruluk yüzdesinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Okuduğunu anlama, basit anlama, çıkarımsal anlama

ABSTRACT: The process of making meaning, which is the main purpose of reading, is more effective when cognitive skills and higher level cognitive skills are used together. Therefore, it becomes more necessary for students to read with in-depth comprehension and to gain in-depth comprehension skills in the classroom environment. However, the textbooks that are frequently used in classrooms for instructional purposes mainly contain questions at a level that supports simple comprehension. This is thought to cause differences in students' answers to simple comprehension questions and inferential comprehension questions. Since reading comprehension skills can be considered as the basis of academic success in children's educational life, it is important to examine children's answers to simple comprehension and inferential comprehension questions. Starting from this point, the aim of this study is to examine the answers of 4th grade primary school students to simple comprehension questions and inferential comprehension questions. The study was designed as a basic interpretive qualitative research design. The study group of the research was determined by convenience sampling method. The study was conducted with 4th grade students (n=105) attending a primary school in the central district of Edirne province. A total of four achievement tests, two "Simple Comprehension Assessment Test" and two "Inferential Comprehension Assessment Test" were used to assess comprehension. As a result of this study, it was observed that the accuracy percentage of the students' answers to literal comprehension questions was higher.

Keywords: Reading comprehension, literal comprehension, inferential comprehension.

Bu makaleye atf vermek için:

Duran-Baytar, S. ve Çevik, N. (2024). 4.sınıf öğrencilerinin basit anlama ve çıkarımsal anlama sorularına verdikleri cevapların incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(2), 1319-1331.

Cite this article as:

Duran-Baytar, S. ve Çevik, N. (2024). The study of answers given by 4-th grade 1 on literal comprehension questions and inferential comprehension questions. *Trakya Journal of Education*, 14(2), 1319-1331.

¹İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye, E-mail: semadm@gmail.com Orcid: 0000-0001-7908-0995

²Gazi Üniversitesi, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye, E-mail: nalancevik11@gmail.com Orcid: 0000-0001-9044-2117

*Bu çalışma, 09-12 KASIM 2023 tarihlerinde Antalya'da 21. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuş ve özet kitapçığında yayımlanmıştır.

** Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 21.06.2023 tarihli toplantısında alınan 06/32 numaralı kararı ile araştırmanın bilimsel etik kurallara uygun olduğu kararı verilmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Children acquire all four language skills by learning to read and write in primary school, where they come with speaking and listening skills. From the first grade onwards, children are taught how the letters are written and how they should be decoded in reading instruction, which aims to teach them to learn the letters and to correctly pronounce them. Students who develop their reading skills in the first and second grades are involved in reading not only through correct decoding but also by constructing meaning from the moment reading begins. Reading is already an act of constructing meaning in which readers actively participate in the process. Reading without constructing meaning is no different from simply imitating the letters they see. For this reason, students should be taught listening comprehension skills from the time they acquire early literacy skills in preschool periods and reading comprehension skills after they learn to read according to their proficiency levels. Looking at the meaning of words in context instead of their meanings makes it easier to establish meaning as it provides holism. For this reason, texts, therefore, rely on the reader to make sense of them by integrating the reader's prior knowledge and experiences. Reading comprehension starts with the basic comprehension process, which is clearly outlined in the text and easily understood. As students develop their literacy skills, they can acquire higher-level comprehension skills. The skills expressed as higher-level skills include skills such as making inferences from texts, drawing connections between texts, and blending their knowledge with the information in the text. Inferencing skill refers to the ability of the reader to reveal the meaning of the information implicit in the text through their knowledge. A student who can make inferences from a text can be considered to understand the text they read. Comprehension is a prerequisite for inference. It is very important to assess comprehension, which is one of the main purposes of reading. However, since comprehension is a skill that cannot be directly observed, it is assessed indirectly. One of the most common assessment methods involves asking questions. Questions can be asked to students after reading the text for assessment purposes. Textbooks, which are one of the most used resources by teachers, contain a lot of texts and questions. However, it is seen that the quality of the questions in the texts is mostly at the level of literal comprehension. There is a need to assess the inference-making skill, which is one of the important skills of reading comprehension, and to reveal the situation. Therefore, this study aims to examine the answers of fourth-grade primary school students to literal comprehension questions and inferential comprehension questions.

Method

This study, which aims to examine fourth grade students' answers to literal comprehension and inferential comprehension questions, was conducted with qualitative research method. The meaning students constructed from the texts was collected through their answers to the questions. Each text was read silently by the students, and they responded to the questions in writing. A total of 105 fourth grade students participated in the study and four achievement tests were used.

Literal Comprehension Assessment Test-1, Literal Comprehension Assessment Test-2, Inferential Comprehension Assessment Test-1, and Inferential Comprehension Assessment Test-2

The literal comprehension achievement tests used were created by the researchers from the texts in the Turkish textbooks of the Ministry of National Education, which the students participating in the study did not use at school. After the texts and questions belonging to the text were created, they were finalized by taking expert opinion. The inferential comprehension achievement tests were taken from a reading comprehension book prepared for fourth graders.

The applications were carried out in the students' own classrooms with one class hour for each test. The applications were carried out after it was clearly stated to the students that they would voluntarily participate in the study and what they had to do in the test.

Findings

When the findings of the study are examined, there are results regarding the answers given by the students to the literal comprehension questions and the answers given to the inferential

comprehension questions. In both tests in which simple comprehension was assessed, students answered at a high rate. When the results of the literal comprehension tests were analyzed, it was seen that one question had a correct answer below 30%. In all other questions, there were more than 70% correct answers. On the other hand, in the other 2 tests where inferential comprehension was assessed, there were more blank answers and more mistakes than in the simple comprehension tests. When the answers were analyzed in these tests in which inferential comprehension was assessed, it was seen that students had difficulty in answering these questions. In particular, the full score, which is answered completely and effectively, was written by very few students in terms of percentage.

Looking at the general situation of the findings, fourth grade primary school students attending a public school in Edirne had a better understanding of a text with simple comprehension questions. When answering questions measuring inferential comprehension, in which they had to make inferences from all sides, they gave correct answers at a lower rate, sometimes leaving them blank and sometimes giving incorrect answers.

Discussion and Conclusion

In this study, which aimed to examine the answers of fourth grade primary school students to literal comprehension questions and inferential comprehension questions, students answered the literal comprehension questions correctly at a higher rate. According to the averages of their answers to the questions asked at the end of the first of the two narrative texts used to assess literal comprehension, it was determined that the rate of not answering the question was 0.95%, the rate of incorrect answers was 28.80% and the rate of correct answers was 70.95%. According to the averages of the answers given by the fourth grade primary school students to the questions asked at the end of the first of the two narrative texts used to assess inferential comprehension, it was determined that the rate of not answering the question was 37.77%, the rate of giving incorrect answers was 22.69%, the rate of giving incomplete answers was 8.88% and the rate of giving correct answers was 30.63%. When the students' answers to the questions asked at the end of the four narrative texts were analyzed, it was concluded that the number of students who did not answer the literal comprehension questions was low, while they preferred not to answer the inferential comprehension questions more, and that the rate of correct answers to the literal comprehension questions was high, while the rate of correct answers to the inferential comprehension questions was lower. In the study, it was concluded that the students wrote more in-text questions for narrative texts and less inferential questions involving higher level questions. Two of the inferential comprehension questions were writing a question about the text. It was observed that students had difficulty in this question. When the findings are examined, it is thought that the students were afraid of producing questions because it was determined that the students left this question blank instead of answering it. In addition, it is thought that students' difficulty in producing questions that require inference may be caused by the fact that they do not encounter enough in the textbooks and that primary teachers mostly use literal comprehension questions in the classroom. Research has shown that the use of inferential comprehension activities in the classroom can also improve the skills that students have difficulty with, such as making inferences.

GİRİŞ

Çocuklar, doğdukları andan itibaren dil ve dille ilişkili unsurlara maruz kalmaktadırlar. Bu süreçte, dil becerilerinin gelişimi büyük önem taşır ve tüm dil becerileri, okuma öğrenimi için temel oluşturur (Morrow, 2014). İlk olarak dinleme ve konuşma becerileriyle başlayan dil faaliyetleri, ilerleyen aşamalarda okuma ve yazma becerilerini de içine alır. Okuma, yazarın ifadelerini etkileşim kurarak yeniden yapılandırma sürecidir (Morrow, 2014). Ancak, anlam kurma olmadan okuma sadece basit bir ses taklidiyle sınırlı kalır (Paris ve Hamilton, 2014). Okuma, okuyucunun etkin olarak katıldığı bir süreç olup, son araştırmalar kelime tanıma ve anlam kurmanın önemine vurgu yapmaktadır. Okuduğunu anlama; okullar, metinler, öğrenciler, öğretmenler ve okumanın olduğu tüm ortamlarda etkilidir (Pearson, 2014). İlkokul birinci sınıftan itibaren alfabenin ve okuma becerilerinin öğrenilmesi, ilerleyen yıllarda okuduğunu anlamaya yönelik becerilerin geliştirilmesi hedeflenir (Akyol, 2014). Kelimelerin tek başına anlamına odaklanmak genellikle kullanıldıkları bağlama bağlı olduğu için

yetersizdir. Bu nedenle, öğrencilerin metinden anlam çıkarmak için kelimeler arasındaki anlamsal, sözdizimsel ve göndergesel ilişkileri kavramaları gerekmektedir (Basaraba, Yovanoff, Alonzo ve Tindal, 2013). Metinle kurulan etkileşimde ön bilginin kullanılması, birden fazla anlamı olan sözlüksel öğelerin belirsizliğinin giderilmesi ve metin ile ön bilgi arasındaki olası çatışmaların tespit edilmesi için anlamamanın oluşması açısından önemlidir (Elbro ve Buch-Iversen, 2013). Anlam düzeylerinin ilk aşaması olan basit anlama, metinde açıkça belirtilen bilgilerin anlaşılmasını içerir. Derin anlama becerileri ise anlamayı zenginleştirmek ve geliştirmek için önemlidir (Basaraba, Yovanoff, Alonzo ve Tindal, 2013).

Anlamamanın hangi düzeyde gerçekleştiğinin ortaya çıkarılması için yapılan değerlendirmeler, farklı tanımlamalarla çeşitli eğitsel yaklaşımlar kullanılarak yapılmaktadır (Paris ve Hamilton, 2014). Önemli noktalardan olduğu düşünülen küçük çocukların anlama süreçlerinde deneyimleri, kelime dağarcıkları ve dikkat süreleri gibi gelişimsel faktörlerin dikkate alınması anlamamanın sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesine katkı sağlar (Stahl, 2014). Özellikle okuma seviyeleri farklı olan öğrencilerin okuma yaklaşımlarının da çeşitlilik gösterdiği bilindiğinden anlama süreçlerinde de bireysel farklılıklara ve gelişime dikkat etmek önemlidir (Akyol, 2014). Buradan yola çıkarak farklı seviyelerdeki okuyucuların da metni anlamak için çıkarım yapabilme yeteneklerini geliştirmeleri ve farklı bilgi kaynaklarından yararlanmaları gerekmektedir (Çetinkaya, Yalınkılıç, Karakoç-Yurtseven ve Aydın, 2023). Ayrıca metinlerin her zaman tam olarak açık ifadeler içermemesi, okuyucunun ne ima edildiğini anlamasını ve yazarın bıraktığı boşlukları doldurmak için metin temelli çıkarımlar yapabilecek becerilere sahip olmasını gerektirir (Bos, De Koning, Wassenburg ve van der Schoot, 2016).

Okuyucuların metni anlamak için çıkarım yapabilme becerileri, metnin ötesine geçmelerini (Joseph, Wonnacott ve Nation, 2021); metinden ve öğrenilen bilgilerden gelen bilgilerin entegre edilmesini sağlarken (Cain, Oakhill, Barnes ve Bryant, 2001); anlamamanın sağlanması için de kritik öneme sahiptir (Joseph, Wonnacott ve Nation, 2021). Üst düzey anlama becerisi olan çıkarımlar, okuyucunun metinde verilenler ile ön bilgilerini bağlayan satır aralarındaki örtük bilgilerdir (Çetinkaya, Yalınkılıç, Karakoç-Yurtseven ve Aydın, 2023). Alan yazında çıkarım için bir çok farklı sınıflama vardır. En genel manada yapılan sınıflamalardan biri Chikalanga (1997) tarafından oluşturulmuş olan sözcüksel, önermesel ve edimsel çıkarımlardır.

Anlam kurmada hem ders kitaplarında yer alan hem de öğretmenlerin sıklıkla kullandığı araçlardan biri olan sorular anlamamanın değerlendirilmesinde kullanılabildiği gibi öğretim amaçlı da kullanılmaktadır (Akyol, Yıldırım, Ateş ve Çetinkaya, 2013). Anlama okuma başlamasıyla eş zamanlı olarak başlamasına rağmen doğrudan gözlemlenemeyen bir beceri olduğu için sorular, yeniden anlatım, özetleme gibi farklı stratejilerle değerlendirilebilir (Pearson, 2014). Soruların anlama süreçlerindeki önemli rolüne bakıldığında öğrencilerin daha üst düzey düşünme becerileri geliştirmek için bu tür sorulara ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Algül ve Bozkurt (2021) çalışmasında çıkarımın anlama ile güçlü bir ilişkisi olduğunu, ancak öğrencilerin üst düzey çıkarım yapmada zorlandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bunun temel sebeplerinden birinin yukarıda bahsedilen ve en yaygın şekilde kullanılan metinler ve sorularının öğrencileri derinlemesine düşünmeye sevk etmemesi olduğu düşünülmektedir. Zamanla okumaya yaklaşımda değişikliklerin olmasına karşın anlamamanın değerlendirilmesinde öğrencilere hâlâ sadece basit anlamaya yönelik sorular sorulduğu görülmektedir (Akyol, Yıldırım, Ateş ve Çetinkaya, 2013). Aile, okul, kitaplarla ve sorularla bu düşünme süreçlerinin ve ilişkilerinin desteklenmesi de çıkarım yapma becerisini artırmaktadır.

Sınıflarda dil becerileri ve anlama çalışmalarında kullanılan ders kitapları da bu açıdan önemlidir. Eğitim ve öğretim açısından önemi büyük olan ders kitaplarının dil becerileri ve anlama çalışmalarının amaçlarına uygun şekilde geliştirilmiş ve nitelikli olması bir zorunluluktur (Gür, Coşkun ve Sağlam, 2013). Bu görüşü destekleyen bir çalışmada ders kitaplarında yer alan metinlerle ilgili soruların üst düzey anlamamanın bir unsuru olan çıkarım yapma becerisini destekleyen ve geliştiren nitelikte olmasının anlamayı gerçekleştirmeye faydalı olacağı ifade edilmiştir (Kaya, Ayabakan ve Aydın, 2021). Bayat ve Çetinkaya (2020) ise öğrencilerin çıkarım becerilerini inceleyerek, çıkarım yapmanın anlamayı yordadığı (Hall, Vaughn, Barnes, Stewart, Austin ve Roberts, 2020) ve çıkarımın anlama için kullanılması gereken bir strateji olduğu fikrini ortaya koymuştur. Çıkarım yapma becerilerinin çocukların okul yıllarının başlangıcında kazandıkları dil becerileriyle yüksek oranda ilişkili

olduğu ve bu durumun, okul öncesi yıllardan itibaren çıkarım yapmanın desteklenmesine yönelik daha etkili bir yaklaşımın, daha zengin ve güçlü kelime dağarcığı geliştirmenin önemini ortaya çıkarmaktadır.

En önemli dil becerilerinden biri olan okumanın amacına ulaşması için başlangıç seviyesinde basit düzeyde anlama, öğrenciler daha bağımsız bir okumaya geçtikten sonra ise derinlemesine bir anlamının gerçekleşmesi önemlidir. Derinlemesine anlamının gerçekleşmesini sağlayan önemli stratejilerden biri de çıkarım yapma becerisi olarak karşımıza çıkmaktadır. İlkokulda çocukların basit anlamı sorularıyla daha fazla karşılaşması ise bu durumu olumsuz olarak etkilediği düşünülmektedir. Çocukların Türkçe derslerinde yer alan okuma ve anlama çalışmaları en fazla metin ve metine yönelik sorular şeklinde sürdürüldüğü için, sorulan soruların niteliği de daha fazla önem kazanmaktadır. Çünkü çocuklar karşılaşmadıkları ve aşına olmadıkları soruları cevaplamakta zorlanmaktadır. Özellikle çıkarım yapmaya yönelik sorularda metinde yer alan bilgilerle kendi bilgilerini nasıl harmanlayacağını ve metinde yer alan örtük bilgilere nasıl ulaşacağını yönelik daha fazla deneyim kazanmaları gerektiği düşünülmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin kendi anlama süreçlerini daha iyi bir şekilde sürdürebilmek için metinlerden çıkarım yapma becerilerini kazanmaları gereklidir. Öğrencilerin basit anlama ve çıkarımsal anlama sorularına verdikleri cevapların incelenmesi, bu incelemeler sonucunda durumlarının belirlenmesi de oldukça önemlidir. Bu noktadan çıkışla “İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin basit anlama soruları ve çıkarımsal (derinlemesine) anlama sorularına verdikleri cevaplar nasıldır?” problemine yanıt aranan bu araştırmanın amacı, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin basit anlama soruları ve çıkarımsal anlama sorularına verdiği cevapları incelemektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

4.sınıf öğrencilerinin basit anlama ve çıkarımsal anlama sorularına verdikleri cevapların incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmanın modeli nitel araştırma yöntemlerinden temel nitel araştırma olarak desenlenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımının temel özelliklerini taşıyan ancak herhangi bir desene tam olarak uymayan çalışmalar için temel nitel araştırma kavramı kullanılmıştır (Meriam ve Tisdell, 2016). Nitel yöntemle yapılan araştırmalarda olgular kendi ortamında, gerçek şekilde ve bütünü ele alacak bir biçimde incelenerek açıklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Çalışma Grubu

Bu çalışma, 2022/2023 eğitim öğretim yılı birinci döneminde Edirne ili Merkez ilçede sosyoekonomik düzeyi orta bir bölgede bulunan bir ilkokula devam etmekte olan 4. sınıf öğrencileri (n=105) ile gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada anlamayı değerlendirmek için; iki adet “Basit Anlamayı Değerlendirme Testi” ve iki adet “Çıkarımsal Anlamayı Değerlendirme Testi” olmak üzere toplam dört adet başarı testi kullanılmıştır.

Basit Anlamayı Değerlendirme Testi- I: Basit anlamayı değerlendiren 5N1K sorularının uygulanabilmesi için MEB 4. sınıf Türkçe Ders Kitabı’ndan (2019) seçilen bir kısa metin ve metin sonu sorulardan yararlanılmıştır. Basit anlamayı değerlendirmeye yönelik metni belirleyebilmek için beş adet hikaye edici metin, biri Türkçe Eğitimi alan uzmanı, ikisi Sınıf Eğitimi alan uzmanı olmak üzere toplam üç uzmana görüşleri alınmak üzere gönderilmiştir. Uzman görüşlerine bağlı olarak basit anlamayı değerlendirme testi için kullanılacak metin ve sorularına karar verilmiştir. İlk başarı testinde bir hikaye edici metin ve bu metne ait dört soru bulunmaktadır. Metin ve soruların cevaplanması için öğrencilere gerekli zaman verilmiştir.

Basit Anlamayı Değerlendirme Testi- II: İkinci basit anlamayı değerlendirme testinde ilk anlama testi ile aynı süreçler uygulanmıştır. Bir hikaye edici metin ve bu metne ait altı soru bulunmaktadır. Birinci ve ikinci hafta bu iki başarı testi uygulanmıştır.

Çıkarımsal (Derinlemesine) Anlamayı Değerlendirme Testi- I: Çıkarımsal anlamayı değerlendiren soruların öğrenciye uygulanabilmesi için dördüncü sınıflara yönelik hazırlanan Baştuğ (2020)'de yer alan bir adet hikaye edici metin ve metin sonu sorularından yararlanılmıştır. Çıkarımsal anlamayı değerlendirmeye yönelik metni belirleyebilmek için aynı kaynaktan yer alan beş adet hikaye edici metin, biri Türkçe Eğitimi alan uzmanı, ikisi Sınıf Eğitimi alan uzmanı olmak üzere toplam üç uzmana görüşleri alınmak üzere gönderilmiştir. Uzman görüşlerine bağlı olarak çıkarımsal anlamayı değerlendirme testi için kullanılacak metin ve sorularına karar verilmiştir. Üçüncü başarı testinde bir hikaye edici metin ve bu metne ait altı soru bulunmaktadır.

Çıkarımsal (Derinlemesine) Anlamayı Değerlendirme Testi- II: Son başarı testi ise bir hikaye edici metin ve altı sorudan oluşmaktadır. Çıkarımsal Anlamayı Değerlendirme Testi-I ile aynı süreçler izlenerek hazırlanmıştır. Üçüncü ve dördüncü hafta öğrencilere uygulanan Çıkarımsal Anlamayı Değerlendirme Testlerinde, Basit Anlamayı Değerlendirme Testlerinden farklı olarak metinde yer alan olaylarla ilgili çıkarım yapma, nedenlerini sorgulama, metne uygun bir başlık yazma ve soru yazma gibi görevler verilmiştir. Ayrıca çıkarımsal anlamaya yönelik kullanılan metinlerin soruları yanıtların gerekçelendirilmesini istemekte ve öğrencinin cevabı verirken metnin hangi bölümünden ya da hangi ön bilgisinden yararlandığını kanıt olarak sunmasını sağlayacak şekildedir. Çıkarımsal anlamayı değerlendirmek için kullanılan sorulara bir örnek aşağıdaki gibidir (Baştuğ, 2020):

Okuduğunuz metne göre Cemlerin evinde nasıl bir tadilat yapılıyor olabilir?

.....

Bu düşünceye metnin hangi cümlesine dayanarak ulaştınız? Bu cümleleri metin içinden bulup uygun boşluğa yazalım.

.....

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın uygulanmasından önce sınıf öğretmenleri ile görüşülerek çalışmanın içeriği ve ne şekilde uygulanacağı anlatılmıştır. Gerekli etik izinler alındıktan sonra uygulama öncesi öğrencilere de çalışmanın içeriği ve ne şekilde katılacakları anlatılmıştır. Okulda bulunan beş farklı şubede öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencisine yapılan uygulamalarda gönüllü katılım esas alınmıştır. Öğrencilerin sorulara rahat cevap vermelerini sağlamak için gerekli yönerge ve hatırlatmalar yapılarak uygulamalara başlanmıştır. Her bir testin uygulanması için bir ders saati verilmiştir. Bu süre öğrencilerin metni okuyup cevaplaması için yeterli olmuştur. Toplanan verilere rastlantısal olarak 1'den 105'e kadar numara verilmiş; erkek öğrenci katılımcılar için "EÖ" kodlaması, kız öğrenci katılımcılar için "KÖ" kodlaması kullanılmıştır. Örneğin KÖ12 kodlaması 12. sıradaki kız öğrenci katılımcıyı temsil etmektedir. Veriler analiz edilirken cevaplar basit anlama ve çıkarımsal anlama testleri için iki farklı şekilde puanlanmıştır. Puanlama anahtarları oluşturulurken aşağıda verilen puanlama sisteminden yararlanılmıştır (Akyol, 2020).

Basit Anlamaya Dayalı Soruları İçin Puanlama Sistemi

0 = Hiç Cevaplanmayan Sorular

1 = Yarı / Yanlış Cevaplanan Sorular

2 = Tam / Doğru Cevaplanan Sorular

Derin Anlamaya Dayalı Soruları İçin Puanlama Sistemi

0 = Hiç Cevaplanmayan Sorular

1 = Yarı / Yanlış Cevaplanan Sorular

2 = Eksik Cevaplanan Sorular

3 = Tam ve Etkili Şekilde Cevaplanan Sorular

Çıkarımsal anlamayı değerlendirme testlerinin verileri analiz edilirken sorulara verilen cevapların 3 puan alabilmesi için soruların ikinci kısımlarına da cevap verilmiş olmasına dikkat edilmiştir. Soru doğru yanıtlandığı halde metin içinden kanıt gösterilmeyen cevaplar 2 puan almıştır. Araştırmada toplanan verilerin analizinde güvenilirliği sağlamak amacıyla dört teste verilen yanıtlardan elde edilen verilerin tamamı iki araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız şekilde puanlanmıştır. Bu işlem tamamlandıktan sonra puanlamalar karşılaştırılarak puanlayıcılar arası uyuma bakılmıştır. Puanlayıcılar arası uyum yüzdesi belirlenirken, Miles ve Huberman (1994)'nın 'Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) × 100' formülünden yararlanılmış ve uyum yüzdesi %87 olarak hesaplanmıştır.

BULGULAR

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin basit anlama soruları ve çıkarımsal anlama sorularına verdiği cevapların incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 1.

Basit Anlamayı Değerlendirme Testi I'e Ait Bulgular

Sorular	0		1		2	
	f	%	f	%	f	%
1.Doktor, Nasrettin Hoca'dan niçin perhiz yapmasını ister?	1	0.95	16	15.23	88	83.80
2.Nasrettin Hoca iyileşince canı ne yemek ister?	0	0	3	2.85	102	97.14
3.Nasrettin Hoca dolma yemek için nasıl bir yol izler?	0	0	70	66.66	35	33.33
4.Nasrettin Hoca'da ne zaman sancılar başlar?	1	0.95	32	30.47	73	69.52

Tablo 1'e bakıldığında ilkokul 4. sınıf öğrencilerinden oluşan katılımcıların (n=105) Basit Anlamayı Değerlendirme Testi I'e verdikleri cevaplarda 1. soruda; 1 öğrencinin soruyu boş bıraktığı, 16 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 88 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 2. soruda; yanıt vermeyen öğrenci olmadığı, 3 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 102 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 3. soruda; yanıt vermeyen öğrenci olmadığı, 70 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 35 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 4. soruda; 1 öğrencinin yanıt vermediği, 32 öğrencinin yanlış yanıtladığı ve 73 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir.

Katılımcı öğrencilerin 1. soruya verdikleri cevaplardan örnekler şöyledir:

KÖ11 "*Doktor hocayı kıvrandır halde görünce.*" (1- yanlış cevap)

EÖ18 "*Doktorun dediklerini yemek veya kontrollü yemek.*" (1- yanlış cevap)

KÖ29 "*Nasrettin Hoca hastalandığı için perhiz yapmasını ister.*" (2- doğru cevap)

Katılımcı öğrencilerin 2. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

KÖ51 "*Hoca hem kıvrandır hemde doktora söylenir.*" (1- yanlış cevap)

EÖ36 "*Nasrettin Hoca acılı dolma yemek istemiş.*" (2- doğru cevap)

Katılımcı öğrencilerin 3. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

EÖ16 "*Şifa niyetine.*" (1- yanlış cevap)

KÖ27 "*Şifa niyetine adlı bir yol izlemiş.*" (1- yanlış cevap)

KÖ32 "*İlk karısından şifa niyetine bir dolma ister ve karısı verir. Sonra kızından şifa niyetine bir dolma ister kızı verir. Sonrada küçük oğlundan şifa niyetine bir dolma ister.*" (2- doğru cevap)

Katılımcı öğrencilerin 4. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

KÖ7 "*Karısı evden gidince başlar.*" (1- yanlış cevap)

EÖ3 "*Şifa niyetine acılı dolmaları yedikten sonra başlar.*" (2- doğru cevap)

Tablo 2.

Basit Anlamayı Değerlendirme Testi II'ye Ait Bulgular

Sorular	0		1		2	
	f	%	f	%	f	%
1. Metinde geçen olay nerede yaşanmıştır?	1	0.95	61	58.09	43	40.95
2. Metinde geçen olay ne zaman yaşanmıştır?	9	8.57	59	56.19	37	35.23
3. Üzüm yetiştiren adam, niçin en iyi üzümü yetiştiren kişi olarak anılıyormuş?	3	2.85	23	21.90	79	75.23
Yaşlı adam, işlerini neden oğluna bırakıyor?	2	1.90	7	6.66	96	91.42
4. Delikanlının, babasına bir türlü üzüm getirememesinin sebebi nedir?	3	2.85	30	28.57	72	68.57
5. Babası, oğlu üzüm getiremeyince ne söylemiş?	3	2.85	47	44.76	55	52.38

Tablo 2'ye bakıldığında ilkokul 4. sınıf öğrencilerinden oluşan katılımcıların (n=105) Basit Anlamayı Değerlendirme Testi II'ye verdikleri cevaplarda 1. soruda; 1 öğrencinin soruyu boş bıraktığı, 61 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 43 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 2. soruda; 9 öğrencinin soruyu boş bıraktığı, 59 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 37 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 3. soruda; 3 öğrencinin soruyu boş bıraktığı, 23 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 79 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 4. soruda; 2 öğrencinin yanıt vermediği, 7 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 96 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 5. soruda; 3 öğrencinin yanıt vermediği, 30 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 72 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 6. soruda; 3 öğrencinin yanıt vermediği, 47 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 55 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir.

Katılımcı öğrencilerin 1. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

EÖ13 "*bağın yanında.*" (1- yanlış cevap)

KÖ33 "*Civarda*" (1- yanlış cevap)

KÖ2 "*Bilinmiyor.*" (1- yanlış cevap)

EÖ41 "*Ege Bölgesinde.*" (2- doğru cevap)

Katılımcı öğrencilerin 2. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

EÖ73 "*Aradan geçen zamanda.*" (1- yanlış cevap)

KÖ47 "*Birgün.*" (1- yanlış cevap)

EÖ23 "*Üzüm yetiştiriciliğinin önemli olduğu bir dönemde.*" (2- doğru cevap)

Katılımcı öğrencilerin 3. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

KÖ17 "*Mevsim gelmiş ve salkım salkım büyük büyük üzümler yetişmiş.*" (1- yanlış cevap)

KÖ21 "*En güzel ve iri üzümleri o yetiştirdiği için.*" (2- doğru cevap)

Katılımcı öğrencilerin 4. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

EÖ76 "*Oğlunu çok özlediğinden.*" (1- yanlış cevap)

KÖ5 "*Çok yaşlandığı için.*" (2- doğru cevap)

Katılımcı öğrencilerin 5. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

KÖ31 "*Üzümlerin tadına bakmak istemediği için.*" (1- yanlış cevap)

EÖ45 "*Cimri olduğu için büyük salkımlar yerine küçük salkımlar arayıp bulamadığı için.*" (2- doğru cevap)

Katılımcı öğrencilerin 6. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

EÖ82 "*Bedduva etmiş.*" (1- yanlış cevap)

EÖ15 "*Kuş ol da hep büyük hep büyük diye ötüver yaz kış diye beddua etmiş.*" (2- doğru cevap)

Tablo 3.

Çıkarımsal Anlamayı Değerlendirme Testi I'e Ait Bulgular

Sorular	0		1		2		3	
	f	%	f	%	f	%	f	%
1.Okuduğunuz metne başlık yazmayı unutmamalım!	8	7.61	3	2.85	0	0	94	89.52
2.Yukarıda okuduğunuz metinle ilgili aşağıya bir soru yazalım.	92	87.61	0	0	0	0	13	12.38
3.Okuduğunuz metinden hareketle Kuzey'in yaptığı planın tamamı tutmuş mudur?	27	25.71	33	31.42	20	19.04	25	23.80
4.Okuduğunuz metne göre Kuzey'in annesi tüm olanları nasıl anlamış olabilir?	11	10.47	40	38.09	22	20.95	32	30.47
5.Okuduğunuz metne göre Kuzey yapılacak matematik sınavından yüksek not almış olabilir mi?	46	43.80	26	24.76	14	13.33	19	18.09
6.Okuduğunuz metne göre Kuzey'in yaşadığı olayla ilgili hangi atasözünü kullanabiliriz?	54	51.42	41	39.04	0	0	10	9.52

Tablo 3'e bakıldığında ilkökul 4. sınıf öğrencilerinden oluşan katılımcıların (n=105) Çıkarımsal Anlamayı Değerlendirme Testi I'e verdikleri cevaplarda 1. soruda; 8 öğrencinin soruyu boş bıraktığı, 3 öğrencinin yanlış yanıtladığı, eksik yanıtlayan öğrenci olmadığı, 94 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 2. soruda; 92 öğrencinin soruyu boş bıraktığı, yanlış ya da eksik yanıtlayan öğrenci olmadığı, 13 öğrencinin ise doru yanıtladığı görülmektedir. 3. soruda; 27 öğrencinin soruyu boş bıraktığı, 33 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 20 öğrencinin eksik yanıtladığı, 25 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 4. soruda; 11 öğrencinin yanıt vermediği, 40 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 22 öğrencinin eksik yanıtladığı, 32 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 5. soruda; 46 öğrencinin yanıt vermediği, 26 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 14 öğrencinin eksik yanıtladığı, 19 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 6. soruda; 54 öğrencinin yanıt vermediği, 41 öğrencinin yanlış yanıtladığı ve 10 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir.

Katılımcı öğrencilerin 1. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

EÖ74 "*Buluşmak*" (1- yanlış cevap)

KÖ75 "*Kuzey'in Maç Planı*" (3 – doğru/tam cevap)

EÖ67 "*Kuzey'in Yalanı*" (3 – doğru/tam cevap)

Katılımcı öğrencilerin 2. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

KÖ101 "*Kuzey'in kramponlarına ne bulaşmış?*" (3 – doğru/tam cevap)

EÖ61 "*Kuzey ile Fırat derslerini çalışmayıp nereye gitmişler?*" (3 – doğru/tam cevap)

Katılımcı öğrencilerin 3. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

EÖ97 "*Evet tutmuştur.*" (1- yanlış cevap)

EÖ92 "*Hayır tutmamıştır.*" (2 – eksik cevap)

KÖ8 "*Hayır tutmamıştır. Çünkü annesine yakalanmıştır. Annesi maç kaç kaç bitti diye sormuştur.*" (3 – doğru/tam cevap)

Katılımcı öğrencilerin 4. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

KÖ26 "*Gülümsemesinden.*" (1- yanlış cevap)

EÖ52 "*Çamurlu kramponlardan.*" (2- eksik cevap)

KÖ25 "*“Annesi kramponundan dolayı anladı. Çamurlu kramponlarını kenara çıkartırken annesiyle göz göze geldi.”* (3- doğru/tam cevap)

Katılımcı öğrencilerin 5. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

KÖ104 "*Evet olabilir.*" (1- yanlış cevap)

EÖ6 "*Hayır olamaz. Çünkü çalışmadı.*" (2- eksik cevap)

EÖ43 "*Hayır olamaz. Çünkü sınava hazırlanmak yerine maça gittiği için çok az puan almıştır.*" (3 – doğru/tam cevap)

Katılımcı öğrencilerin 6. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:
 KÖ38 “*Sinirle kalkan zararlar oturur.*” (1- yanlış cevap)
 EÖ24 “*Sakla samanı gelir zamanı.*” (1- yanlış cevap)
 EÖ58 “*Bugünün işini yarına bırakma.*” (1- yanlış cevap)
 KÖ55 “*Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.*” (3- doğru/tam cevap)

Tablo 4.
 Çıkarımsal Anlamayı Değerlendirme Testi II’ye Ait Bulgular

Sorular	0		1		2		3	
	f	%	f	%	f	%	f	%
1.Okuduğunuz metne başlık yazmayı unutmayalım!	10	9.52	2	1.90	0	0	93	88.57
2.Yukarıda okuduğunuz metinle ilgili aşağıya bir soru yazalım.	53	50.47	11	10.47	0	0	41	39.04
3.Okuduğunuz metne göre Cemlerin evinde nasıl bir tadilat yapılıyor olabilir?	12	11.42	24	22.85	37	35,23	32	30.47
4.Okuduğunuz metinden hareketle Cem’in odasının duvarları hangi renkte olabilir?	8	7.61	15	14.28	20	19,04	62	59.04
5.Okuduğunuz metinden hareketle Emre, “Cem’in pantolonu dâhil her yer bitti.” diyerek niçin kahkaha atmıştır?	51	48.57	23	21.90	21	20	10	9.52
6.Okuduğunuz metne göre evin mutfağı ile Cem’in odası aynı katta olabilir mi?	32	30.47	28	26.66	14	13.33	31	29.52

Tablo 4’e bakıldığında ilkokul 4. sınıf öğrencilerinden oluşan katılımcıların (n=105) Çıkarımsal Anlamayı Değerlendirme Testi II’ye verdikleri cevaplarda 1. soruda; 10 öğrencinin soruyu boş bıraktığı, 2 öğrencinin yanlış yanıtladığı, eksik yanıtlayan öğrenci olmadığı, 93 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 2. soruda; 53 öğrencinin soruyu boş bıraktığı, 11 öğrencinin yanlış yanıtladığı, eksik yanıtlayan öğrenci olmadığı, 41 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 3. soruda; 12 öğrencinin soruyu boş bıraktığı, 24 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 37 öğrencinin eksik yanıtladığı, 32 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 4. soruda; 8 öğrencinin yanıt vermediği, 15 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 20 öğrencinin eksik yanıtladığı, 62 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 5. soruda; 51 öğrencinin yanıt vermediği, 23 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 21 öğrencinin eksik yanıtladığı, 10 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir. 6. soruda; 32 öğrencinin yanıt vermediği, 28 öğrencinin yanlış yanıtladığı, 14 öğrencinin eksik yanıtladığı ve 31 öğrencinin ise doğru yanıtladığı görülmektedir.

Katılımcı öğrencilerin 1. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

KÖ4 “*Cemin Tablet Üzgünlüğü*” (1- yanlış cevap)

EÖ71 “*Sarı Damlacıklar*” (3- doğru/tam cevap)

KÖ49 “*Cem’e Sürpriz*” (3- doğru/tam cevap)

Katılımcı öğrencilerin 2. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

EÖ57 “*Cem’e kapıyı kim açtı?*” (1- yanlış cevap)

EÖ39 “*Cem akşamüstü eve döndü?*” (1- yanlış cevap)

Eö28 “*Cem akşamüstü eve döndüğünde tabletin üstünde ne vardı?*” (3- doğru/tam cevap)

Katılımcı öğrencilerin 3. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

KÖ19 “*Merdiven tadilatı.*” (1- yanlış cevap)

EÖ35 “*Boya yapılıyor olabilir.*” (2- eksik cevap)

KÖ90 “*Evde badana yapılıyor. Kenarda bırakılmış plastik kova ve fırçalar var.*”

(3- doğru/tam cevap)

Katılımcı öğrencilerin 4. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

EÖ12 “*Bilinmiyor bence mavi olmalı.*” (1- yanlış cevap)

Kö20 “*Sarı renktir.*” (2- eksik cevap)

EÖ9 “*Sarı renktir tabletin üzerinde sarı sarı damlacıklar vardır.*” (3- doğru/tam cevap)

Katılımcı öğrencilerin 5. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:

- KÖ105 “Çünkü Cem’in pantolonu sarıydı.” (1- yanlış cevap)
KÖ70 “Cem’in pantolonu boya olmuş olabilir.” (2- eksik cevap)
EÖ53 “Sandalyede boya olabilir böylece Cem’in pantolonu boyanmıştır.” (3- doğru/tam cevap)
Katılımcı öğrencilerin 6. soruya verdikleri yanıtlardan örnekler şöyledir:
EÖ37 “Olabilir.” (1- yanlış cevap)
KÖ83 “Aynı katta değil.” (2- eksik cevap)
KÖ64 “Aynı kat olamaz Cem tabletine olanları annesine söylemek için merdiven indi.”
(3- doğru/tam cevap)

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin basit anlama soruları ve çıkarımsal anlama sorularına verdiği cevapların incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada; ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin, basit anlamayı değerlendirmek amacıyla kullanılan iki hikaye edici metinden birincisinin sonunda sorulan sorulara verdikleri yanıtların ortalamalarına göre, soruya yanıt vermeme oranının %0.95, yanlış yanıt verme oranının %28.80 ve doğru yanıt verme oranının ise %70.95 olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin yine basit anlama sorularına verdikleri yanıtları incelemek üzere kullanılan ikinci hikâye edici metin sonunda sorulan sorulara verdikleri yanıtların ortalamalarına bakıldığında, soruya yanıt vermeme oranının %3.32, yanlış yanıt verme oranının %36.02 ve doğru yanıt verme oranının ise %60.71 olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin hikaye edici metin sonunda sorulan basit anlama sorularına doğru yanıt verme oranlarının yüksek olduğu görülmüştür.

İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin, çıkarımsal anlamayı değerlendirmek amacıyla kullanılan iki hikâye edici metinden birincisinin sonunda sorulan sorulara verdikleri yanıtların ortalamalarına göre, soruya yanıt vermeme oranının %37.77, yanlış yanıt verme oranının %22.69, eksik yanıt verme oranının %8.88 ve doğru yanıt verme oranının ise %30.63 olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin yine çıkarımsal anlama sorularına verdikleri yanıtları incelemek üzere kullanılan ikinci hikâye edici metin sonunda sorulan sorulara verdikleri yanıtların ortalamalarına bakıldığında, soruya yanıt vermeme oranının %26.34, yanlış yanıt verme oranının %16.34, eksik yanıt verme oranının %14.6 ve doğru yanıt verme oranının ise %42.69 olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin hikâye edici metin sonunda sorulan çıkarımsal anlama sorularına yanıt vermeme oranlarının yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin dört hikâye edici metin sonunda sorulan sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde; çıkarımsal anlama sorularına yanıt vermemeyi daha fazla tercih ederken basit anlama sorularını yanıtlamayan öğrenci sayısının az olduğu, basit anlama sorularına yüksek oranda doğru yanıt verilirken çıkarımsal anlama sorularına verilen doğru yanıt oranının daha düşük olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Benzer şekilde Kudret ve Baydık (2016) başarılı ve başarısız dördüncü sınıf okuyucularının okuduğunu anlama ve özetleme becerilerini inceledikleri araştırmada, iki grup öğrencinin de en fazla zorlandıkları soruların çıkarımsal anlamayı gerektiren ana düşüncüyü bulma ve ön bilgileri kullanarak çıkarım yapma soruları olduğunu ortaya koymuşlardır. Çıkarımsal anlama sorularında iki sorunun “okunan metne başlık yazılması” olduğu ve ilkokul Türkçe dersinde işlenen metin sonu sorularda genellikle çıkarımsal anlamayı kazandırmak adına “Metne yeni bir başlık yazınız.” etkinliği yer aldığı için öğrencilerin özellikle bu iki soruya doğru yanıt vermesinin genel doğru yanıt oranını etkilediği düşünülmektedir.

Çıkarımsal anlama sorularından ikisi metne yönelik bir soru yazılmasıdır. Bu soruda öğrencilerin zorlandığı görülmüştür. Bulgulara bakıldığında öğrencilerin bu soruyu cevaplamak yerine boş bıraktığının tespit edilmesi sebebiyle soru üretmekten çekindikleri düşünülmektedir. Yekeler-Gökmen ve Aktaş, (2021) araştırmasında ilkokul öğrencilerinin farklı metin türlerine yönelik yazdıkları soruları incelemiştir. Çalışmada öğrencilerin hikâye edici metinlere yönelik daha fazla metin içi soru yazdıkları, daha üst düzey soruları içeren çıkarım sorularına az yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Farklı bir çalışmada öğrenciler düşük düzeyde bilişsel sorular yazmıştır (Yurtbakan, 2022). Bu sonuçlar araştırmamızda öğrencilerin çıkarımsal anlamaya yönelik sorular yazmakta zorlanmaları ile paralel bir duruma işaret etmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin çıkarım gerektiren türde soru üretmede zorlanmalarına hem ders kitaplarında yeterince karşılaşmamaları hem de sınıf öğretmenlerinin sınıfta çoğunlukla basit anlama sorularına yer vermesinin Akyol, Yıldırım, Ateş ve Çetinkaya, (2013) sebep

olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle ders kitaplarında üst düzey düşünme sorularına daha fazla yer verilmesinin öğrencilerin derinlemesine anlama becerilerine fayda sağlayacağı ifade edilmiştir (Can ve Yıldız, 2023). Çıkarım gibi üst düzey becerilerin öğrenciler tarafından tek başına kazanılamayacağı bu nedenle öğretmenin model olması ve bu yönde çalışmaların yapılması gerektiği ifade edilmektedir (Akyol, Yıldırım, Ateş ve Çetinkaya, 2013). İlkokul üçüncü sınıf öğrencileri ile derinlemesine okuma stratejisi kullanılarak yapılan çalışmaların okuduğunu anlamayı geliştirdiği yönünde bir sonuca ulaşan Güçlüer ve Baştuğ (2022)'un araştırması da derinlemesine anlamaya yönelik etkinliklerin sınıfta kullanılmasının öğrencilerde çıkarım yapma gibi zorlandıkları becerileri de geliştirebileceğini göstermiştir.

Öneriler

- Anlamanın tam olarak gerçekleşmesi için metinde yazılanlarla ön bilgileri harmanlayarak satır aralarında ima edilenlerin de okunabiliyor olması gerekmektedir. Satır arası okuyabilme çıkarım yapma becerisini gerektirdiğinden öğretmenler sınıflarında çıkarım becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklere yer vermelidirler.
- Temel materyal olan ders kitaplarında çıkarımsal anlamaya yönelik soruların artırılması öğrencilerin çıkarım yapma becerilerini geliştirmek adına faydalı olacaktır.
- Ayrıca çıkarımsal anlamaya yönelik soruların ders kitaplarında yer alması öğretmenlerin kolay ulaşabilmesi ve uygulayabilmesi sebebiyle faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akyol, H. (2019). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akyol, H. & Kırkkılıç, A. (2014). İlköğretimde Türkçe Öğretimi. *H. Akyol (Der.), Okuma (s 15 48) Ankara: Pegem A Yayıncılık*.
- Akyol, H., Yıldırım, K., Ateş, S. & Çetinkaya, Ç. (2013). Anlamaya yönelik nasıl sorular soruyoruz? *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 41-56.
- Algül, Ö. & Bozkurt, B. Ü. (2021). Okuduğunu anlama sürecinde çıkarım becerisine ilişkin belirlemeler. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 53, 175-204.
- Bahap Kudret, Z. & Baydık, B. (2016). Başarılı ve başarısız dördüncü sınıf okuyucularının okuduğunu anlama ve özetleme becerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(3), 317-346.
- Basaraba, D., Yovanoff, P., Alonzo, J. & Tindal, G. (2013). Examining the structure of reading comprehension: Do literal, inferential, and evaluative comprehension truly exist? *Reading and writing*, 26, 349-379.
- Baştuğ, M. (2020). *Başarı için okuduğunu anlama: İlkokul 4*. İstanbul: Rega Yayınları.
- Bayat, N. & Çetinkaya, G. (2020). Çıkarım becerisi ile okuduğunu anlama arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 45(203), 177-190.
- Bos, L. T., De Koning, B. B., Wassenburg, S. I. & van der Schoot, M. (2016). Training inference making skills using a situation model approach improves reading comprehension. *Frontiers in Psychology*, 7, 173447.
- Cain, K., Oakhill, J. V., Barnes, M. A. & Bryant, P. E. (2001). Comprehension skills, inference-making ability, and their relation to knowledge. *Memory & cognition*, 29(6), 850-859.
- Can, M. & Yıldız, M. (2023). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde sordukları soruların incelenmesi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 11(2), 95-109.
- Chikalanga, I. (1992). A suggested taxonomy of inferences for the reading teacher. *Reading in a Foreign Language*, 8(2), 697-709.
- Çetinkaya, G., Yalınkılıç, K., Karakoç Yurtseven, T. & Aydın, M. (2023). Çıkarım becerilerini değerlendirme aracının geliştirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 11(3), 473-490.

- Elbro, C. & Buch-Iversen, I. (2013). Activation of background knowledge for inference making: Effects on reading comprehension. *Scientific Studies Of Reading*, 17(6), 435-452.
- Güçlüer, S. & Baştuğ, M. (2022). İlkokulda derinlemesine okuma stratejisinin okuduğunu anlamaya etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 297-316.
- Gür, T., Coşkun, İ. & Sağlam, F. (2013). İlkokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitapları bütüncesinin kelime hazinesini geliştirme eğitimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(1), 1561-1570.
- Hall, C., Vaughn, S., Barnes, M. A., Stewart, A. A., Austin, C. R. & Roberts, G. (2020). The effects of inference instruction on the reading comprehension of English learners with reading comprehension difficulties. *Remedial and Special Education*, 41(5), 259-270.
- Joseph, H., Wonnacott, E. & Nation, K. (2021). Online inference making and comprehension monitoring in children during reading: Evidence from eye movements. *Quarterly Journal of Experimental Psychology*, 74(7), 1202-1224.
- Kaya, E., Ayabakan, M. & Aydın, Y. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin sorularının çıkarım türlerine göre incelenmesi. *Dil Dergisi*, 172(2), 77-95.
- MEB. (2019). *İlkokul Türkçe Ders Kitabı*. Devlet Kitapları.
- Merriam, S. B. & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. John Wiley ve Sons.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. CA: Sage Publications.
- Morrow, L. M. (2014). Literacy development in the early years: Helping children read and write. In *Handbook of instructional practices for literacy teacher-educators* (s. 171-178). Routledge.
- Paris, S. G. & Hamilton, E. E. (2014). The development of children's reading comprehension. In *Handbook of research on reading comprehension* (s. 56-77). Routledge.
- Pearson, P. D. (2014). The roots of reading comprehension instruction. In *Handbook of research on reading comprehension* (s. 27-55). Routledge.
- Stahl, K. A. D. (2014). Assessing the comprehension of young children. In *Handbook of research on reading comprehension* (s. 452-472). Routledge.
- Yekeler Gökmen, A. D. & Aktaş, N. (2021). İlkokul öğrencilerinin farklı metin türlerine yönelik soru sorma becerileri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(3), 726-739.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara, 446.
- Yurtbakan, E. (2022). İlkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin yenilenmiş Bloom taksonomisine göre soru sorma becerilerinin karşılaştırılması. *TEBD*, 20(3), 843-865. <https://doi.org/10.37217/tebd.1106775>